

DISPUTATIONES SCIENTIFICAE

UNIVERSITATIS CATHOLICAE IN RUŽOMBEROK

2014

3

ROČNÍK XIV.

VERBUM

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU

DISPUTATIONES SCIENTIFICAE
UNIVERSITATIS CATHOLICAE IN RUŽOMBEROK

Ružomberok 2014

DISPUTATIONES SCIENTIFICAE
UNIVERSITATIS CATHOLICAE IN RUŽOMBEROK

Číslo 3, júl 2014, ročník XIV.

Vychádza štvrt'ročne.

Šéfredaktor: prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.

Redakčná rada:

prof. PhDr. Eduard Gombala, CSc. – čestný predseda
prof. PaedDr. Milan Ligoš, CSc. – predseda
prof. Vasyl Byalyk, PhD. (Ukrajina)
prof. RNDr. Jozef Ďurček, CSc.
prof. Bart McGettrick, PhD. (Veľká Británia)
prof. dr hab. Krystyna Chałas (Poľsko)
prof. nadzw. dr hab. Jolanta Karbowniczek (Poľsko)
prof. Katerin Katerinov, PhD. (Taliansko)
prof. RNDr. Pavol Kľuvánek, CSc.
prof. nadzw. dr hab. Mirosław Kowalski (Poľsko)
prof. Béatrice Mazur-Kolecka, PhD. (USA)
prof. PhDr. Jozef Mlacek, CSc.
prof. RNDr. ThDr. ICLic. Jana Moricová, PhD.
prof. ThDr. Peter Olekšák, PhD.
prof. ThDr. PaedDr. PhDr. Ľubomír Pekarčík, PhD.
prof. Gabriella Pusztai, PhD. (Maďarsko)
prof. Juan Carlos Torre Puente, PhD. (Španielsko)
prof. Jeanne Tregal, PhD. (Francúzsko)

prof. PhDr. Peter Volek, PhD.
prof. dr hab. Jan Zimny
doc. PaedDr. ThDr. Jozef Biel'ak, PhD.
doc. Ing. Igor Černák, PhD., m. prof. KU
doc. Mgr. Ing. Milan Droppa, PhD., m. prof. KU
doc. PhDr. PaedDr. Miroslav Gejdoš, PhD.
doc. PaedDr. Tomáš Jablonský, PhD., m. prof. KU
doc. PhDr. Helena Kuberová, PhD.
doc. ak. mal. Ján Kudlička, m. prof. KU
doc. RNDr. Nadežda Stollárová, CSc., m. prof. KU
doc. PhDr. Antónia Tisovičová, PhD., m. prof. KU
doc. RNDr. Marián Trenkler, CSc., m. prof. KU
doc. PhDr. Jiřina Vaňková, CSc., m. prof. KU
PaedDr. Peter Krška, PhD.
PaedDr. Štefan Kucík, PhD.
PhDr. Ladislav Šimon, CSc.
RNDr. Štefan Tkáčik, PhD.
dr Jerzy Dąbek

Obálka: doc. ak. mal. Pavol Rusko

Jazyková úprava: PaedDr. Oľga Drobná, PhD.

Technická spolupráca: Mgr. Milan Pudiš, Ing. Miloslav Korba, PaedDr. Ján Gera, PhD.

Nihil obstat pre teologické vedy: Mons. PaedDr. ThDr. Pavol Janáč, PhD.

Cirkevné schválenie: J. E. Mons. prof. ThDr. František Tondra, č. 197/2001 zo dňa 16. 11. 2001

EV 3238/09

Celoročné predplatné: 12,- €

Cena jedného čísla bez predplatenia: 5,- €

Katolícka univerzita v Ružomberku

VERBUM - vydavateľstvo KU

Hrabovská cesta 5512/1A

034 01 Ružomberok

IČO: 37 801 279

ISSN 1335-9185

Contents

Preface

Amantius Akimjak	9
------------------------	---

Social, Economic and Legal Sciences

Transformation of Attitudes of Youth to the Values that Protect Marriage and Family Life

Ondrej Štefaňak	15
-----------------------	----

Summer Recreation of Children and Youth – Comparative Analysis of Village and City

Patrycja Żegleń, Anita Karp	22
-----------------------------------	----

Divorce and its Impact on Social Behavior of Children

Pavol Tománek	34
---------------------	----

Needs of the Terminally Ill in Family

Lenka Štefáková	54
-----------------------	----

Mutual Relations between Roma Minority and the Majority

Zuzana Budayová	62
-----------------------	----

The Specifics of Salesian Volunteering for Social Work Students

Stanislav Košč, Mária Kuliačková	71
--	----

Formation and Education

Socially Disadvantaged Children and their Education in the First Pre-School Grade

Jana Mastišová	87
----------------------	----

Povrly Primary School in the Process of Core Competencies Development

Beáta Murinová	96
----------------------	----

Awareness of Primary School Pupils about the Practical Use of Medicinal Plants

Erika Maliníková, Marcela Zbončáková	103
--	-----

Using ICT in Primary Prevention of Risk Behavior of Hearing Impaired Pupils

Tereza Skákalová, Martin Kaliba, Petra Kalibová	110
---	-----

Studying Games Organ in Secondary Schools of Art

Miroslav Kopnický	121
-------------------------	-----

Humanities and Arts

Values and the Orientation of Values in Helping Professions

Paulína Hudáková, Katarína Zajacová 135

Leo Tolstoy about Life, Fear and Non-Resistance to Evil by Force

Dominika Pažítková 142

The Mission and the Role of a Woman in the Teaching of John Paul II.

Nikol Volková 151

Janusz Korczak – Physician, Humanist, Educator. The Father of Nobody's Children

Elżbieta Maria Mach 165

Natural Sciences

The Effect of Mowing Meadow Vegetation on Communities of Beetles (Coleoptera) in Grassland Habitats?

Radoslav Kvasničák, Mária Gajdošová 173

Public Health

Psychic Disease as a Family Burden

Michaela Vicáňová 189

Critiques..... 197

Inhalt

Vorwort

Amantius Akimjak	9
------------------------	---

Soziale, ökonomische und juristische Wissenschaften

Transformation von Einstellungen der Jugend zu den Werten, die Ehe und Familie Schützen

Ondrej Štefaňák	15
-----------------------	----

Ferienaktivitäten für Kinder und Jugend – eine vergleichende Analyse von Dorf und Stadt

Patrycja Żegleń, Anita Karp	22
-----------------------------------	----

Ehescheidung und Ihre Auswirkungen auf sozialverhalten von Kindern

Pavol Tománek	34
---------------------	----

Bedürfnisse des unheilbar Kranken in der Familie

Lenka Štefáková	54
-----------------------	----

Die Beziehungen zwischen der Roma-Minderheit und der Mehrheit

Zuzana Budayová	62
-----------------------	----

Die Besonderheiten der Freiwilligenarbeit für Studierende der Socialarbeit

Stanislav Košč, Mária Kuliačková	71
--	----

Bildung und Erziehung

Sozial benachteiligtes Kind und seine Ausbildung in der Null-Klasse

Jana Mastišová	87
----------------------	----

Grundschule Povrly in Prozess der Entwicklung von Schlüsselkompetenzen

Beáta Murinová	96
----------------------	----

Bewusstsein der Grundschülern über der praktische Verwendung von Heilpflanzen

Erika Maliníková, Marcela Zbončáková	103
--	-----

Ausnutzung ICT in primärer Prävention beim Risikoverhalten der Schüler mit Gehörfehler

Tereza Skákalová, Martin Kaliba, Petra Kalibová	110
---	-----

Studieren Spiele Orgel in Schulen der Kunst

Miroslav Kopnický	121
-------------------------	-----

Humanwissenschaften und Kunst

Werte und Wertorientierung in den helfenden Berufen

Paulína Hudáková, Katarína Zajacová 135

Leo Tolstoi über das Leben, Angst und Nicht-Widerstand gegen das Böse durch die Kraft

Dominika Pažítková 142

Die Mission und die Rolle der Frau im der Lehre von Johannes Paul II.

Nikol Volková 151

Janusz Korczak - Arzt, Humanist, Pädagoge. Der Vater fremder Kinder

Elżbieta Maria Mach 165

Naturwissenschaften

Der Effekt die Mähen die wiesen Vegetation auf der Gemeinden von Käfern (Coleoptera) die Grünlandlebensräumen?

Radoslav Kvasničák, Mária Gajdošová 173

Gesundheitswesen

Psychische Erkrankung als Belastung für die Familie

Michaela Vicáňová 189

Die Rezensionen..... 197

Obsah

Predhovor

Amantius Akimjak	11
------------------------	----

Sociálne, ekonomické a právne vedy

Postoje mládeže k hodnotám stojacim na stráži manželstva a rodiny v procese premien

Ondrej Štefaňak	15
-----------------------	----

Prázdninová rekreácia detí a mládeže – porovnávacia analýza dediny a mesta

Patrycja Żegleń, Anita Karp	22
-----------------------------------	----

Rozvod a jeho vplyv na sociálne správanie detí

Pavol Tománek	34
---------------------	----

Potreby nevyliciteľne chorých v rodine

Lenka Štefáková	54
-----------------------	----

Vzájomné vzťahy medzi rómskou minoritou a majoritou

Zuzana Budayová	62
-----------------------	----

Špecifiká saleziánskeho dobrovoľníctva pre študentov sociálnej práce

Stanislav Košč, Mária Kuliačková	71
--	----

Výchova a vzdelávanie

Sociálne znevýhodnené dieťa a jeho edukácia v nultom ročníku

Jana Mastišová	87
----------------------	----

Základná škola Povrly v procese rozvíjania kľúčových kompetencií

Beáta Murinová	96
----------------------	----

Informovanosť žiakov základných škôl o praktickom využití liečivých rastlín

Erika Maliníková, Marcela Zbončáková	103
--	-----

Využití ICT v primární prevenci rizikového chování u žáků se sluchovou vadou

Tereza Skákalová, Martin Kaliba, Petra Kalibová	110
---	-----

Štúdium hry na organe na stredných umeleckých školách

Miroslav Kopnický	121
-------------------------	-----

Humanitné vedy a umenie

Hodnoty a hodnotová orientácia v pomáhajúcich profesiách

Paulína Hudáková, Katarína Zajacová 135

Lev Nikolajevič Tolstoj o živote, strachu a neodporovaní zlu násilím

Dominika Pažítková 142

Poslanie a rola ženy v učení Jána Pavla II.

Nikol Volková 151

Janusz Korczak - lekár, humanista, pedagóg. Otec cizích dětí

Elżbieta Maria Mach 165

Prírodné vedy

Ovplyvňuje kosenie lúčneho porastu spoločenstvá chrobákov (Coleoptera) lúčneho biotopu?

Radoslav Kvasničák, Mária Gajdošová 173

Zdravotníctvo

Psychické ochorenie ako záťaž rodiny

Michaela Vicánová 189

Recenzie..... 197

Preface

The current issue of *Disputationes scientificae* offers us a varied palette of scientific studies from the following areas: social sciences; upbringing and education; humanities; natural sciences and healthcare.

Ondrej Štefaňák writes about young people's attitudes towards traditional pro-family values. Patrycja Żegleń and Anita Karp offer us a comparative analysis of villages and towns, regarding the holiday recreation of children and young people. Pavol Tománek discusses the issue of divorce and its impact on the social behaviour of children. Lenka Štefáková brings us closer to palliative and hospice care. Zuzana Budayová examines the inter-relationships between the Romani minority and the majority of society. Stanislav Košč and Mária Kuliačková write about the Christian dimension of volunteering and about the experiences of volunteering, regarding the preparation for the vocation of social workers.

Jana Mastišová discusses the issue of preparing children from socially disadvantaged backgrounds for primary education. Beáta Murinová acquaints us with the education program "Getting Started Together" at primary schools and kindergartens in Povrly, in the Ústí nad Labem District. Erika Maliníková and Marcela Zbončáková write about the importance and the use of medicinal plants, about the risks involved in their use and about the knowledge that primary school pupils have about them. Tereza Skákalová, Martin Kaliba and Petra Kalibová deal with the risk of social pathological phenomena among pupils with a hearing impairment and discuss the possibilities of primary prevention among this target group. Miroslav Kopnický presents a detailed study of playing the organ at secondary schools of art.

Paulína Hudáková and Katarína Zajacová reflect over values and value orientation in the helping professions. Dominika Pažitková deals with the thoughts of the Russian writer, Leo Nikolayevich Tolstoy, about life, fear and the issues of non-violent resistance to evil, which this world-famous Russian writer and philosopher presents in his works, "On Life", "A Confession" and "What is to be done?". Nikol Volková writes about the mission of women in the teachings of John Paul II. Elżbieta Maria Mach acquaints us with the doctor, humanist and pedagogue, Janusz Korczak.

Radoslav Kvasničák and Mária Gajdošová find out how the grassland cutting of the vegetation composition affects the community of beetles on selected grassland habitats, near the village of Hriňová.

Michaela Vicáňová points to the fact of how mental illness affects the behaviour of both the patient and his relatives, and what an important role the work plays in nursing care, not only with the patient, but also with his family.

prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.

Predhovor

Aktuálne číslo *Disputationes scientificae* nám ponúka pestrú paletu vedeckých štúdií z nasledovných oblastí: sociálne vedy; výchova a vzdelávanie; humanitné vedy; prírodné vedy a zdravotníctvo.

Ondrej Štefaňák píše o postojoch mládeže k tradičným prorodinným hodnotám. Patrycja Żegleń a Anita Karp nám ponúkajú porovnávaciu analýzu dediny a mesta vzhľadom na prázdninovú rekreáciu detí a mládeže. Pavol Tománek sa zaoberá problematikou rozvodu a jeho vplyvu na sociálne správanie detí. Lenka Štefáková nás bližšie oboznamuje s paliatívnou a hospicovou starostlivosťou. Zuzana Budayová skúma vzájomné vzťahy medzi rómskou minoritou a majoritou. Stanislav Košč a Mária Kuliačková píše o kresťanskej dimenzii dobrovoľníctva a o skúsenosti dobrovoľníctva ako o príprave na povolanie sociálnych pracovníkov.

Jana Mastišová sa zaoberá problematikou prípravy detí zo sociálne znevýhodneného prostredia na primárne vzdelávanie. Beáta Murinová nás oboznamuje so vzdelávacím programom „Začíname spolu“ na Základnej a Materskej škole v Povrlách v okrese Ústí nad Labem. Erika Maliníková a Marcela Zbončáková píše o význame a využití liečivých rastlín, o rizikách pri ich používaní a o poznatkoch žiakov základných škôl o nich. Tereza Skákalová, Martin Kaliba a Petra Kalibová sa venujú riziku sociálne patologických javov u žiakov so sluchovou vadou a zaoberajú sa možnosťami primárnej prevencie u tejto cieľovej skupiny. Miroslav Kopnický detailne predstavuje štúdium hry na organe na stredných umeleckých školách.

Paulína Hudáková a Katarína Zajacová sa zamýšľajú nad hodnotami a hodnotovou orientáciou v pomáhajúcich profesiách. Dominika Pažítková pojednáva o úvahách ruského spisovateľa Leva Nikolajeviča Tolstého o živote, strachu a problematike neodporovania zlu násilím, ktoré tento svetovoznámy ruský spisovateľ a filozof prezentuje vo svojich dielach „O živote“, „Spoved“ a „Čo by sme mali robiť?“. Nikol Volková píše o poslaní ženy v učení Jána Pavla II. Elžbieta Maria Mach nás oboznamuje s lekárom, humanistom a pedagógom Januszom Korczakom.

Radoslav Kvasničák a Mária Gajdošová zisťujú, ako ovplyvňuje kosenie lúčneho porastu zloženie spoločenstva chrobákov na vybraných lúčnych biotopoch pri obci Hriňová.

Michaela Vicáňová poukazuje na skutočnosť, ako psychické ochorenie ovplyvňuje správanie pacienta i príbuzných a akú významnú úlohu v ošetrovateľskej starostlivosti zohráva práca nielen s pacientom, ale aj s jeho rodinou.

prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.

Transformation of Attitudes of Youth to the Values that Protect Marriage and Family Life

Transformation von Einstellungen der Jugend zu den Werten, die Ehe und Familie Schützen

Postoje mládeže k hodnotám stojacim na stráži manželstva a rodiny v procese premien

Ondrej Štefaňák

Abstract

In the family every person receives the fundamental knowledge about World and society, social, moral and religious values there are formed. Also nowadays the family is a school of plentiful humanity. In this context Author asks few interesting questions: How much are traditional profamily values important for nowadays youth? How all that changed over the last few years? Answers for these questions are the fundamental goals of this sociological paper. Presented study relies mainly on results of empirical researches that were carried on in 2006 and 2011.

Key words: change, family, marriage, values, youth.

Úvod

Vo víre rýchlych a radikálnych sociálno-kultúrnych premien sa mení takmer všetko. Niektorí sociológovia tvrdia, že neustála zmena je paradoxne najstabilnejšou skutočnosťou v súčasnom svete. Načrtnuté konštatovanie sa dotýka aj inštitúcie manželstva a rodiny. Je zrejmé, že bez tradičnej rodiny založenej na manželstve muža a ženy – to znamená bez rodiny, v ktorej sa nachádza otec, mama a deti – ľudstvo nemá budúcnosť. Preto je boj za tradičnú rodinu nielen otázkou takej či inej formy spoločného života, ale zároveň otázkou „byť a či nebyť“ ľudského pokolenia.

Rodina je predmetom záujmu mnohých vedeckých disciplín, medzi ktorými má svoje stabilné miesto aj sociológia ako empiricko-deskriptívna veda skúmajúca konkrétne spoločnosti.¹ Na poli tejto vedy vzniká aj prezentovaná

¹ KOWALCZYK, S.: *Człowiek a społeczność. Zarys filozofii społecznej*. Lublin : Wydawnictwo KUL, 2005, s. 6.

Summer Recreation of Children and Youth – Comparative Analysis of Village and City

Ferienaktivitäten für Kinder und Jugend – eine vergleichende Analyse von Dorf und Stadt

Prázdninová rekreácia detí a mládeže – porovnávací analýza dediny a mesta

Wakacyjna rekreacja dzieci i młodzieży – analiza porównawcza wsi i miasta

Patrycja Żegleń, Anita Karp

Abstract

The aim of this study was to present methods of leisure activities held by children and youth during the holidays. The paper presents theoretical knowledge in the field of recreation as well as basic concepts and definitions, and also determinants of active engagement in leisure time. Next, the work contains research and its analysis, it is devoted to the analysis of the study (through surveys). The questionnaire was conducted among 200 students from different schools, with different gender and age category. The work is based on both the source material (literature, websites) and own research.

Key words: leisure, free time, youths, comparison.

Wprowadzenie

Jednym ze składników zdrowego stylu życia jest regularna aktywność fizyczna i rekreacyjna. Aktywność rekreacyjna jest integralnym składnikiem kompleksowego procesu adaptacji w historii ewolucji człowieka.¹

Rekreacja (łac. recreo – ożywiać, pokrzepiać, odnawiać) to termin, który z roku na rok ulega rozszerzeniu ze względu na ilość nauk zacieśniających z nią współpracę. Jednak po raz pierwszy został użyty przez G.D. Butlera²,

¹ R. GRZYWACZ, J. BILIŃSKI, Czynniki kształtujące aktywność rekreacyjną młodzieży, Rzeszów 2006, s. 447.

² A. DĄBROWSKI, „Zarys teorii rekreacji ruchowej”, Warszawa 2006, s. 21.

Divorce and its Impact on Social Behavior of Children

Ehescheidung und Ihre Auswirkungen auf sozialverhalten von Kindern

Rozvod a jeho vplyv na sociálne správanie detí

Pavol Tománek

Abstract

The study deals with divorce and its impact on the social behavior of children. Divorces are now becoming available and quite common solution to the problems in the family. Although divorce suffer all participants, mostly affected child and his or her life, no matter at what age this period had to go. In the study we reflect on marriage and the family, which is currently going through a crisis. Divorce is one of the trauma in life and affects various aspects of the child.

Key words: family, marriage, family crisis, divorce, child, social behavior.

Úvod

Rozvod je v živote človeka vážnym krokom. Rozvod bol donedávna pre väčšiu časť spoločnosti niečím ojedinelým. Avšak v súčasnosti, kedy sú rozvody častým javom, ani spoločnosť ich neposudzuje tak negatívne ako kedysi. Manželia sa v súčasnosti rozvádzajú z rôznych, niekedy až absurdných príčin. Pravdepodobne najviac zasiahnutí touto skutočnosťou bývajú práve ich potomkovia, deti. Rodičia si málokedy uvedomujú, ako sa správajú, ako to ich dieťa vníma, a aké následky to môže zanechať na ich živote. Nie je totiž neobvyklé, že rodičia v týchto situáciách plných konfliktov, nadávok a hádok obhajujú svoje vlastné záujmy. Dieťa sa tak ocitá v rôznych situáciách, keď sa ho rodičia snažia za každú cenu získať (až kúpiť) na svoju stranu, resp. manipulujú ním. Takéto správanie negatívne ovplyvní jeho detské prežívanie. Rodičia sú v období rozvodu obvykle menej vnímaví k detským potrebám. Riešia akútne problémy svojho vzťahu a na iné im už nezostáva síl.

1 Manželstvo

Fenomén manželstvo je zastúpený takmer vo všetkých krajinách na celom svete, či už vo forme civilného alebo cirkevného uzatvorenia manželského

Needs of the Terminally Ill in Family
Bedürfnisse des unheilbar Kranken in der Familie
Potreby nevyliciteľne chorých v rodine

Lenka Štefáková

Abstract

Palliative and Hospice Care is indispensable in the care of the terminally ill and their families. The care tries as much as possible to help satisfy needs not only of ill person but even of his family and loved ones. The contribution presents not only the theoretical information, but also the results of research on the subject. Specifically describes what terminally ill expect from their loved ones, and what they do not want them to do.

Key words: hospice care, needs of the terminally ill, family of the terminally ill.

Úvod

Komplexná domáca paliatívna starostlivosť je vysoko humánna, kvalitná, efektívna, ekonomická, maximálne dostupná integrovaná forma starostlivosti poskytovaná individuálne klientovi v jeho vlastnom sociálnom prostredí, s rešpektom k ľudským právam, pri využití zbytkových potenciálov klienta a začlenenia rodinných príslušníkov alebo blízkych do multidisciplinárneho tímu domácej starostlivosti poskytujúceho indikovanú kontinuálnu starostlivosť a vzájomnú aktívnu pomoc (Chybová, 2003). Táto komplexná domáca starostlivosť je poskytovaná nevyliciteľne chorým a ich rodinám. Domáce prostredie a prítomnosť blízkych vytvára optimálne prostredie pre dôstojný odchod zo života.

Pre primeranú starostlivosť o chorého je dôležité, aby lekár vedel v terminálnej fáze choroby (menej ako 72 hodín) rozpoznať, kedy chorý zomiera a vyvaroval sa tak nepríjemným invazívnym vyšetreniam a liečbe, a v konečnom dôsledku k predlžovaniu zomierania a zväčšeniu utrpenia pacienta a jeho blízkych. Poznať, vedieť rozlíšiť tieto príznaky zomierania je veľmi dôležité aj pre rodinných príslušníkov nevyliciteľne chorých, pre jeho blízkych, aby tak predišli zbytočnému prevozu chorého do nemocnice v jeho posledných chvíľach, a aby tak zomierajúci nezomieral v sanitke na ceste do nemocnice alebo priamo v nemocnici, ale mohol pokojne dožiť svoj život vo svojom – blízkom prostredí.

Mutual Relations between Roma Minority and the Majority

Die Beziehungen zwischen der Roma-Minderheit und der Mehrheit

Vzájomné vzťahy medzi rómskou minoritou a majoritou

Zuzana Budayová

Abstract

Relationships between the Roma minority and the majority are strained since time immemorial. The Roma issue is currently located at the forefront of societal reflection. The study attempts to identify relationships and relating to coexistence of the majority population and the Roma ethnic group.

Key words: communication, minority, stereotypes, underclass.

Rómovia sú druhou najpočetnejšou národnostnou menšinou na Slovensku. Podľa sumarizácie miestnych úradov žilo na Slovensku v roku 1989 253943 Rómov (4,8 %), pričom štatistiky evidovali iba sociálne odkázaných občanov. Dá sa predpokladať, že počet Rómov je na Slovensku vyšší, v súčasnej dobe sa odhady pohybujú medzi 420 – 500 tisíc obyvateľov a vzhľadom na ich vysokú natalitu sa toto číslo neustále zvyšuje.¹ Pri sčítaní obyvateľov SR sa v roku 2001 prihlásilo k rómskej národnosti 1,7 % obyvateľov (89 920 obyvateľov), v roku 2011 to bolo 2 % obyvateľstva (105 738 obyvateľov).² Rómsky jazyk si podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011 ako materinský jazyk uviedlo *najviac obyvateľov* s trvalým pobytom v Prešovskom (7 %), v Košickom (5,9 %) a v Banskobystrickom kraji (1,2 %).³ Rómsky jazyk je v poradí tretí najpoužívanější jazyk na

¹ Porov. VAŠEČKA, M. *Rómovia*. In: Súhrnná správa o stave spoločnosti. Slovensko 1998 – 1999. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky. 1999, s.758.

² *Obyvateľstvo podľa národnosti – sčítanie 2011, 2001, 1991*. [online]. [2013-04-14]. Dostupné na internete: <http://portal.statistics.sk/files/tab.11.pdf>

³ ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Veková štruktúra obyvateľstva SR 2001, 2011*. [online]. [2013-04-14]. Dostupné na internete: <http://portal.statistics.sk/files/prezentacia-vybranych-vysledkov-sodb-2011.pdf>

The Specifics of Salesian Volunteering for Social Work Students

Die Besonderheiten der Freiwilligenarbeit für Studierende der Socialarbeit

Špecifiká saleziánskeho dobrovoľníctva pre študentov sociálnej práce

Stanislav Košč, Mária Kuliačková

Abstract

The main goal of the article is to specify volunteering in a Christian organization of Salesians, interpret results of implemented research between Salesian volunteers and we underline the importance of volunteering for students as practical experience.

Key words: salesians, voluntary, student, social work.

Úvod

Rok 2011 bol vyhlásený za Európsky rok dobrovoľníctva. Tejto problematike sa venovali mnohí autori, boli organizované konferencie o dobrovoľníctve a taktiež Katolícka univerzita v Ružomberku zorganizovala konferenciu pod názvom Dobrovoľníctvo ako rozmer sociálnej služby. Existujú mnohé organizácie, ktoré združujú dobrovoľníkov, no my chceme dať do pozornosti pôsobenie dobrovoľníkov zvlášť v kresťanskej organizácii. Naším cieľom je poukázať na špecifický charakter dobrovoľníctva v kresťanskom prostredí. Dobrovoľníci tu nielenže vykonávajú určitú činnosť, ale ju vnímajú ako službu a poslanie v širšom rozmere svojej viery a lásky k blížnemu.

Celé dejiny kresťanstva sú pretkané dielami ľudskej solidarity a lásky k blížnemu (Košč, 2011). Táto tradícia sa prenáša z generácie na generáciu a prináša stále nové ovocie. Dodnes vplyvom kresťanstva a viery v Boha pôsobí medzi ľuďmi altruizmus, ktorý je silou na prekonanie vlastného egoizmu. Je mravným princípom prejavujúcim sa nezištnou službou druhým. Práve takéto správanie a konanie charakterizuje fenomén dobrovoľníctva. Dobrovoľníkom nie je len človek, ktorý je motivovaný náboženskými dôvodmi. Dobro a ochota slúžiť je vpísané do prirodzenosti človeka, a tak ho dokážu robiť aj tí, ktorí sa veriacimi nenazývajú.

Socially Disadvantaged Children and their Education in the First Pre-School Grade

Sozial benachteiligtes Kind und seine Ausbildung in der Null-Klasse

Sociálne znevýhodnené dieťa a jeho edukácia v nultom ročníku

Jana Mastišová

Abstract

This paper deals with the issue of pre-school preparation of the children from socially disadvantaged environment. It emphasizes the preparation of children in their pre-school first grade which provides purposeful instruction and education and enhances their family education. It analyses instructional and educational goals and constituents of the pre-school first grade. It dissects the issue of education of the children with socially disadvantaged background in the Czech Republic through an ESF project called *We Can Manage Together – Programme of Pedagogical Intervention for Children from Socio-cultural Disadvantaged Environment and Their Teachers* (CZ. 1.07/1.2.00/08.0105).

Key words: children from socially disadvantaged environment, first pre-school grade, preparatory grade, *We Can Manage Together* project, didactic material.

Súčasná doba, v ktorej dnes žijeme, nás utvrdzuje v tom, že každá spoločnosť civilizovaného sveta je založená na širokej škále rozličných skupín obyvateľstva. Tieto jednotlivé skupiny sú často poznačené sociálno-patologickými javmi, ktoré komplikujú úsilie o komplexnú socializáciu každého jednotlivca. Najohrozenejšou skupinou obyvateľstva sú práve deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, pretože sú ľahko ovplyvniteľné a často poznačené citovou depriváciou pôsobiaceou na ich úspešnosť a neúspešnosť v školskom prostredí. Škola ako sociálna inštitúcia prispieva k ich celkovému rozvoju osobnosti.

Práve škola je nástrojom sociálnej politiky štátu, pričom jej vyspelosť a kvalita je determinovaná tiež tým, ako pristupuje k deťom, ktoré potrebujú určitú špecifickú pomoc. Tieto skutočnosti by mali všetkých odborníkov pracujúcich v škole prinútiť k tomu, aby sa nesústredovali len na reformu

Povrly Primary School in the Process of Core Competencies Development

Grundschule Povrly in Prozess der Entwicklung von Schlüsselkompetenzen

Základná škola Povrly v procese rozvíjania kľúčových kompetencií

Beáta Murinová

Abstract

New educational programs give space for creativity of both teachers and the pupils. One of these is the *Let's Start Together Program* carried out by the kindergarten and primary school in Povrly, in the district of Ústí nad Labem. The program is done by the pupils' group work in the so-called centres and its objective is to develop key competencies of the pupils.

Key words: Let's Start Together Program, eco-school, eco-codex, ethical school, environmental school, centres, activation methods, self-evaluation.

Nové vzdelávacie programy otvárajú pedagógom priestor pre vlastnú tvorivosť v edukačnom procese, nezabúdajú ani na spoluprácu rodiny a školy, a tiež na spoluprácu s inými inštitúciami. Súčasná škola má možnosť podieľať sa na rozvíjaní kľúčových kompetencií žiakov s cieľom zabezpečiť komplexný a harmonický rozvoj osobnosti žiaka.

V nasledujúcich riadkoch predstavíme českú vidiecku základnú školu v okrese Ústí nad Labem, ktorá sa v značnej miere pričiňuje o všestranný rozvoj osobnosti žiaka prostredníctvom naplňovania svojho programu. Od r. 2009 získala titul *Ekoškola*, pretože podporuje enviromentálnu výchovu. Tento titul si škola obhájila po dobu dvoch rokov a od júna 2013 opäť získala tento titul na ďalšie štvorročné obdobie. Žiaci sa učia o enviromentálnych témach a zároveň sa sami usilujú o minimalizáciu a triedenie odpadov, úsporu energie či vody a zlepšenie prostredia školy a jej okolia. Zakladajú si celoškolský pracovný tím Ekoškoly, vytvárajú si vlastný ekokódex, analyzujú súčasnú situáciu v škole v uvedených oblastiach a navrhujú zlepšenia, ktoré sa snažia naplňať. Program je určený pre celú školu, vedie k spolupráci žiakov, učiteľov, vedenia školy i miestnej komunity. Škola tiež nesie aj označenie *Etická škola*. Škola je otvorená rodičom a rodičia sú otvorení škole. Rodičia majú možnosť zúčastniť sa aj na procese výučby. V škole vychádza aj časopis

Awareness of Primary School Pupils about the Practical Use of Medicinal Plants

Bewusstsein der Grundschulern über der praktische Verwendung von Heilpflanzen

Informovanosť žiakov základných škôl o praktickom využití liečivých rastlín

Erika Maliníková, Marcela Zbončáková

Abstract

The aim of this essay was based on a questionnaire to determine whether primary school pupils are familiar with medicinal plants, their uses, effects, occurrence at home, method their acquisition and also knowledge of the adverse effects of medicinal plants. The research results indicate that the level of knowledge of primary school pupils in the areas of application, and the effects of medicinal plants in their place of residence is different.

Key words: medicinal plant, active substance, toxins, questionnaire.

Význam a využitie liečivých rastlín

Liečivé rastliny sú reprezentované tými druhmi rastlín, ktoré sa dajú priamo alebo nepriamo aplikovať v humánnej a veterinárnej medicíne, prípadne sa dajú využiť na výrobu liečiv a liekov (Mika, 1991). Sú prevládajúcim zdrojom prírodných liečiv. Už v dávnych dobách slúžili ako najdostupnejší prostriedok proti chorobám. Liečenie rastlinami – fytoterapia, je praktická biologická veda, ktorá siaha do najstarších dôb (Pamukov, Achtardžiev, 1991). Samoliečiteľ však nedokáže bez odborných znalostí správne odhadnúť ochorenie, dobu nutného liečenia ani dávku liečiv. Liečebné uplatnenie rastlín patrí k oficiálnej medicíne a v poslednom čase ho začínajú vyhľadávať veľké masy ľudí na celom svete v snahe „návratu k prírode“ (Korbelář, Endris, 1981, Krejča, 2004).

Thurzová a kol. (1983) hovoria, že liečivé rastliny sa celé, alebo ich časti, prípadne produkty z nich používajú na zhotovenie liečiv. Sú to látky, ktoré sa podávajú človeku alebo zvieratú profylakticky, čiže na ochranu pred chorobami, na určenie diagnózy, i terapeuticky. Podľa vlastností i účelu liečiva možno rozdeliť liekové formy na tuhé (pilulky, tablety, dražé, tobolky,

Using ICT in Primary Prevention of Risk Behavior of Hearing Impaired Pupils

Ausnutzung ICT in primärer Prävention beim Risikoverhalten der Schüler mit Gehörfehler

Využití ICT v primární prevenci rizikového chování u žáků se sluchovou vadou

Tereza Skákalová, Martin Kaliba, Petra Kalibová

Abstract

The article devotes to risk of social pathological phenomena of hearing impaired pupils and deals with a primary prevention process of those pupils.

Key words: hearing impairment, hearing impaired pupil, primary prevention, ICT.

1 Riziko sociálně patologických jevů u žáků se sluchovou vadou

S nárůstem výskytu prakticky všech forem sociálně patologického chování v současné době nachází primární prevence takového chování stále větší důležitost. Realizace primární prevence rizikových projevů chování je důležitou součástí edukace v podstatě všech věkových skupin, větší důraz je však tradičně kladen na děti a mládež. Zcela specifickou skupinou jsou pak jedinci se specifickými vzdělávacími potřebami.

Výběr hodnot není diktován nějakou morálkou, která by výběru předcházela. Výběrem a přijetím hodnot morálka člověka jenom vzniká. Výběr hodnot člověkem by neměl být ničím omezený, co znamená, že u adolescentů se můžou stát jako hodnota lidé, příroda. Výběr hodnot mladým člověkem je determinován výchovou nejen v rodině, ale také ve škole a společenskými vlivy (Orieščíková, 2012).

Žáky s těžkou sluchovou vadou lze z tohoto úhlu pohledu vnímat jako rizikovou skupinu. „*Toto vyšší riziko souvisí se zvláštnostmi jejich psychiky, výchovy a sociálních vztahů*“ (Vymětal, 2000, 22). Kromě těchto aspektů je ale třeba zdůraznit, že sluchová vada způsobuje značnou informační a komunikační bariéru, které se též stávají rizikovými faktory.

Vada omezuje dítě v náhodném učení přirozeným sociálním situacím. Prostřednictvím náhodného „odposlouchání“ určitých situací ale člověk

Studying Games Organ in Secondary Schools of Art

Studieren Spiele Orgel in Schulen der Kunst

Štúdium hry na organe na stredných umeleckých školách

Miroslav Kopnický

Abstract

Despite the current situation, allowing the unlimited possibilities of the spiritual culture in the current education persists over the last twenty-five years, despite several reforms still have many problems in the field of Christian education. These include the lack of interest in professional growth musical and sacral mushrooms, as well as performers of temple performers of classical organ music. Education is progressing in terms of quality and quantity of organ only to a minimum extent. The situation and the types of educational institutions, which are currently studying the organ game, Church and Temple music can be the topic of this study. The aim of the study is to present in detail the course of secondary education in the study of the subject of art games on the organ.

Key words: conservatory, liturgy, conducting, playing the organ, J. S. Bach.

Žiak po ukončení nižšieho alebo vyššieho sekundárneho vzdelania hudobného odboru v predmete hra na organe alebo cirkevná a chrámová hudba sa môže uchádzať o štúdium na konzervatóriu v obidvoch odboroch. Stredné odborné umelecké školy – konzervatóriá – sa nachádzajú v Košiciach, Prešove, Banskej Bystrici, Žiline, Topoľčanoch, Nitre a Bratislave.

Ako modelový vzor pri skúmaní učebných osnov konzervatórií sme využili osnovy košického konzervatória.

Ak žiak na základnej umeleckej škole študuje organovú hru alebo cirkevnú a chrámovú hudbu, jeho hlavným nástrojom je vždy hra na organe¹. Klavirom sa zaoberá len raz do týždňa v intenciách a podmienkach obligátneho nástroja. Konzervatórium má v prijímacích kritériách stanovené, že uchádzač o štúdium hry na organe vykonáva talentové prijímacie skúšky z hry na klavíri v takom kvantitatívnom a kvalitatívnom rozsahu ako adept štúdia hry na klavíri. Žiak by mal preto už počas štúdia na základnej umeleckej škole

¹ KOPNICKÝ, M.: *Príprava žalmistov, kantorov a organistov na liturgickú službu v Spišskej diecéze*. Levoča : MTM, 2012, s. 82.

Values and the Orientation of Values in Helping Professions

Werte und Wertorientierung in den helfenden Berufen

Hodnoty a hodnotová orientácia v pomáhajúcich profesiách

Paulína Hudáková, Katarína Zajacová

Abstract

The value system of a human being is influenced and determined by many factors. The family is the first place, where the values of a person are formed and it has a dominant influence on the shaping and formation of the personality, and therefore also on the values. The orientation of values is a mirror not only of life of the family, but also of different social communities and environments, in which the person moves. It is the result of sorting out or interiorisation of different relationships, interactions and communications, which prevail in his immediate environment.

Key words: values, orientation of values, attitudes, formation of attitudes.

Úvod

Hodnoty predstavujú nevyhnutnú súčasť nášho života, sú jeho výrazným zdrojom motivácie a pilierom. Hodnotové orientácie sú zaradené pod dynamiku osobnosti, patria k motivačnej sfére človeka, a to aj na sklonku života. Problematika hodnôt a hodnotových orientácií je veľmi zložitá (Čakirpaloglu, 2004).

Křivohlavý (2006) uvádza rozlíšenie hodnôt – osobné a všeobecné. Osobné zahŕňajú hodnotenie udalostí a vecí z osobného hľadiska rozhodujúceho sa človeka: „Čo má pre mňa cenu?“ Všeobecné sú odpoveďou na otázku „Čo vôbec má cenu?“ Nadosobné hodnoty sú vyjadrením toho, o aký cieľ človeku v živote ide, o čo sa usiluje. Vzťahujú sa, rovnako ako osobné, k určitej osobe. Hodnoty sa stávajú súčasťou sebaukážania človeka a s nimi sa potom spájajú centrálné postoje. Vzniká tak individuálny hierarchický systém hodnôt, ktorý je závislý na ďalších skúsenostiach jedinca, a ktorý sa môže aj dramaticky meniť, napríklad práve vplyvom skúsenosti konfrontácie s vážnym, resp. terminálnym ochorením.

Leo Tolstoy about Life, Fear and Non-Resistance to Evil by Force

Leo Tolstoi über das Leben, Angst und Nicht-Widerstand gegen das Böse durch die Kraft

Lev Nikolajevič Tolstoj o živote, strachu a neodporovaní zlu násilím

Dominika Pažítková

Abstract

The paper discusses about considerations Russian writer Leo Tolstoy about life, fears and issues of non-resistance to evil by force, which this the world-famous Russian writer and philosopher presents in his works "On Life", "Confessions" and "What should we do?" As reaction on the philosophy of nonviolence L. N. Tolstoy created tolstojovstvo movement, whose leaders A. Škavran and A. D. Makovický spread the idea of true Christian love also in Slovakia.

Key words: L. N. Tolstoy, life, fear, love, non-violence.

Úvod

Čo je vlastne môj život? Lev Nikolajevič Tolstoj si vo svojom zrelom veku položil túto otázku, keď pochopil, že nemôže ďalej žiť a písať bez toho, aby si na ňu jasne a úprimne nevedel odpovedať. Po mnoho desaťročí, a to aj v Rusku, bol známy ako človek s nereálnymi myšlienkami významného spisovateľa. Je známy ako kontroverzný autor, aj keď v skutočnosti by bolo ťažké nájsť takú hlboko založenú a prakticky uvedenú ideológiu života, ako nám Tolstoj ponúka vo svojich dielach: „O živote“, „Spoved“ a „Čo by sme mali robiť?“.

V skutočnosti, každý vo svojej individualite žije a využíva všetky svoje schopnosti a čas, aby pochopil, aký jeho život je.¹

¹ Porov. RIAIKKENEN, R.: *Tolstoy about life*, Australian Theosophical Society Newsletter, No. 92 Melbourne, 2007.

The Mission and the Role of a Woman in the Teaching of John Paul II.

Die Mission und die Rolle der Frau im der Lehre von Johannes Paul II.

Poslanie a rola ženy v učení Jána Pavla II.

Nikol Volková

Abstract

John Paul II. in his honor and his message to women always reminded thankfulness to the Dad for his plan regarding the mission and the vocation of women in the world. He also stressed concrete and immediate thanks to women, every single woman for what they represent in the life of humankind. He expressed his admiration for all women of good will who defended the dignity of the women's position to conquest of fundamental social, economic and political rights. They took the brave initiative even at that time when their position for their rights was considered a misdemeanor, a sign of a lack of femininity, indecent speech, or even a sin. He strongly urged states and international institutions to do their utmost necessary that the women returned full respect for their dignity and tasks. Also, that they be demonstrated through a thankfulness and a reward for the gift of motherhood to which humanity owes its survival.

Key words: female, mother, family, Church, John Paul II.

Úvod

Ján Pavol II. bol za pápeža zvolený 16. októbra 1978. Stal sa prvým pápežom – netalianom na stolci takmer po štyroch storočiach. Jeho poslanstvo bolo, že Boh všetkých miluje. Práve toto poslanstvo, tak často podávané, mu umožnilo dotknúť sa srdc miliónov ľudí. Miesta, ktoré navštívil, boli zasvätené hlavne Blahoslavenej Panne Márii. No posledné roky bol veľmi poznačený chorobou a utrpením. Posledná zahraničná cesta viedla do Lúrd, kde prišiel ako pútnik, ako chorý s chorými.¹

¹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Vlastnými slovami*. Trnava : Dobrá kniha, 2005, s. 11.

**Janusz Korczak – Physician, Humanist, Educator.
The Father of Nobody's Children**

**Janusz Korczak - Arzt, Humanist, Pädagoge.
Der Vater fremder Kinder**

**Janusz Korczak - lékař, humanista, pedagog.
Otec cizích dětí**

Elżbieta Maria Mach

Abstract

Janusz Korczak, real name Henryk Goldszmit, was a renowned Polish pedagogue, doctor, journalist and writer. He studied medicine in Warsaw and abroad and after his studies he worked as a pediatrician. After World War I he cooperated with an orphanage for Polish children. He dedicated his entire life to children, sharing it with them in educational institutions.

The literary work of Janusz Korczak was not homogenous, it stemmed from his experiences as a pedagogue. He created his pedagogical system on the principle of developing independence and making decisions collectively.

Summer camps enabled him to observe and study the complexity of children psyche and personality. His research was a deep psychological analysis of children and it exceeded psychological knowledge of his time.

Key words: Janusz Korczak, old doctor, pedagogue, humanitarian, writer, holocaust.

Rok 2012 byl usnesením parlamentu Polské republiky ze září roku 2011 prohlášený **Rokem Janusze Korczaka**. Umožnilo to opětovný náhled na činnost Janusza Korczaka jako lékaře, vychovatele a výjimečného pedagoga. Z důvodu své činnosti se stal jedním z největších morálních autorit XX. století.

Dědictví, které po sobě zanechal, stále inspiruje a pomáhá při řešení problémů, a to nejen pedagogických, ale také společenských i morálních. Ve svých knihách obsáhl mnoho postřehů a učinil mnoho výstižných závěrů, které se týkají světa dětí. Věnoval pozornost ohrožením, které hrozí z okolního světa, a ukázal cestu zakládající se na humanizmu a důvěře, poskytující šanci na plný rozvoj člověka. Odhaloval svět dětí a byl bojovníkem za jejich práva.

The Effect of Mowing Meadow Vegetation on Communities of Beetles (Coleoptera) in Grassland Habitats?

Der Effekt die Mähen die wiesen Vegetation auf der Gemeinden von Käfern (Coleoptera) die Grünlandlebensräumen?

Ovplyvňuje kosenie lúčneho porastu spoločenstvá chrobákov (Coleoptera) lúčneho biotopu?

Radoslav Kvasničák, Mária Gajdošová

Abstract

The aim of this paper is to determine how it affects mowing vegetation community composition of beetles in selected grassland habitats near the village Hriňová by CHKO Polana. The studied area is located on the top Klopotovo altitude 601 m a meadow habitat was during the growing season (May, 2011) once tapered, the tapered herbal vegetation remained in situ. Conversely herbal vegetation at station B was not affected by anthropogenic impacts mowing. Both meadow habitats were spaced 150 m. The question remains at selected stations to assess the quantitative and qualitative representation of beetles, their dominance, cenotic features of the study area and the seasonal dynamics of the growing season (April to October) in 2011. Entomological material we acquire method slipping grasslands. A total of 668 stations on file ex. beetles, which belong to 49 species of 14 families. On the stands we found dominant pratikolné family: *Chrysomelidae* 283 ex. (42.3 %), *Curculionidae* 195 ex. (29.1 %) and *Coccinellidae* 139 ex. (29.8 %). Among the species with the greatest dominance of the stations include: *Longitarsus pratensis* (30.0 %) and *Apion apricans* (18.7 %). The types of dry character indicating the surveyed sites include: *Trichodes apiarius*, *Tropinota hirta* and *Galeruca tanacetii tanacetii*, which are a rare occurrence on both stations had also skew grasslands.

Key words: beetles, grassland, habitats, mowing grasslands, CHKO Polana.

Úvod

Jedným z antropogénnych vplyvov zasahujúcich do prírodných biotopov je kosenie lúčneho porastu. Lúky sú väčšinou človekom vytvorené a existenčne podmienené ekosystémy, ktoré sa v minulosti nachádzali v údoliach

Psychic Disease as a Family Burden

Psychische Erkrankung als Belastung für die Familie

Psychické ochorenie ako záťaž rodiny

Michaela Vicáňová

Abstract

Family is a system which is based on a mutual interaction of its members. These interactions can be influenced by psychic disease of one of the family members. Attitudes of other family members influence health state of the diseased member as well. This article is to describe how psychic disease of a family member influences family functioning and what kind of burden it represents. It points out the fact that in the process of nursing care for psychically ill patient it is unavoidable to work with the family too.

Key words: family, psychic disease, burden, nursing care.

Úvod

Rodina je systém, pre ktorý je charakteristické, že medzi jednotlivými členmi sú vzájomné interakcie, vzťahy. Kadučáková (2011) uvádza, že je veľmi zložitá zovšeobecňovať vzťahy v rodine, pretože ich ovplyvňuje veľa faktorov. Jedným z faktorov, ktoré ovplyvňujú vzťahy v rodine, môže byť aj psychické ochorenie člena rodiny. To predstavuje pre rodinu značnú záťaž. Príbuzným spôsobujú problémy zmeny správania sa chorého, jeho prehnaná aktivita alebo naopak pasivita, zanedbávanie hygieny, úpravy zovňajšku, výživy, porušovanie každodenných stereotypov, ekonomické problémy (Tomagová, 2004). Pochybová, Ondrejka (2011) vo svojej práci prepojujú práve zvládanie záťaže rodiny, jej fungovanie so zvládaním psychického ochorenia člena rodiny. Ak sa teda v rodine vyskytne psychické ochorenie, táto skutočnosť môže ovplyvniť celé jej fungovanie. Zdravé rodinné fungovanie je podľa Shapiro (1983, In: Sobotková, 2007) definované ako schopnosť rodiny účinne zvládať náročné stresové udalosti a prispôbovať sa zmenám, ktoré ich sprevádzajú. Prevendárová (1998) opisuje, ako postihnutie či choroba permanentne vytvárajú záťažovú, stresovú situáciu v rodine a dôležitú rolu pri jej zvládaní hrá aj osobnostná štruktúra jednotlivých členov rodiny. Pri skúmaní rodín s psychicky chorými príbuznými treba mať na zreteli, že každá má osobitú atmosféru, pravidlá spolužitia a zároveň